ఉద్యోగం 14

సరస్వతీ ప్రచురణల సంస్థలో పనిచెయ్యాలని నాలుగేళ్లుగా నా అరాటం. నేను బొత్తిగా వీధుల్లో అడుక్కు తింటున్న వాణ్ణి కాననుకోండి. పుస్తకాలషాపులో కునికి పాట్లుపడుతూ, నెలకో నూటయాభై తెచ్చుకుంటున్నాను. నేనూ, నాభార్యా, పిల్లలూ ఒకపూట ఫలహారం చేసినా ఒకపూట తింటూనే ఉన్నాం గాని బొత్తిగా పస్తులుండటంలేదు. మైలుదూరంలో బీచిఉన్నది గనుక రోజూ నడిచిపోతాం. జమీందార్లల్లే బీచిగాలీ, బీచిదృశ్యాలూ అనుభవిస్తాం. వేరుకడలె వాళ్ళు వచ్చి తమబుట్టలు మా ముఖాలమీద పెట్టినప్పుడు పక్కకు చూస్తాం. అవసరమైతే పిల్లల కేసి గుడ్లు ఉరుముతాం. కడుపుల్లో ఆత్మారాముడు కలవర పెట్టినప్పుడు లేచి ఇంటికి బయలుదేరివెళ్ళి ఇంత ఫలహారం తిని, కడుపులో నీళ్ళు కదలకుండా నిద్రపోతాం.

పుస్తకాలషాపు ఉద్యోగానికి వంకపెడుతున్నా ననుకునేరు. అదేమీలేదు. దివ్యమైన ఉద్యోగం. అందులోమా పట్నం బ్రాంచి. ఖామందు మనుషులు ఎప్పుడోతప్ప రారు. స్కూళ్ళూ, కాలేజీలూ తెరిచిన రోజుల్లో తప్ప ఆటే పని ఉండదు. ఎప్పుడో ఎవరో వచ్చి ఏ శతకమో, దండకమో కొనుక్కు పోతాడు. ఆ తరవాత కూర్చొని కబుర్లు చెప్పుకోవటమే.

కొందరికి వినోదాల వేలం వెర్రి—సినిమాలూ, నాటకాలూ, పాటకచ్చేరీలూ, అప్పుడప్పుడూ ఎగ్జిబిషన్లూ, ఎప్పుడైనా సర్కసులూ....ఎందుకివన్నీ? డబ్బు ఖర్చు. పట్నంలో కానీ ఖర్చు

లేకుండా ఎంత వినోదమైనా ఉంది. పార్కుకు పోయి చెట్ల కేసి చూడు. ఊరికే రోడ్డువెంట నడుస్తూపోయినా ఎంతో అందమైన ఇళ్లూ, వాటిముందు ఎంతో అందమైన తోటలూనూ. ఏ సినిమాల్లో చూస్తాం? కొన్ని కొన్ని ఇళ్ళుచూస్తే అలాటి ఇళ్ళలో ఉంటే ఎంత మజాగా ఉంటుందో ఆలోచిస్తూ నెలలు గడపవచ్చు. నామటుకు నేను సాయంకాలం పూట వెళ్ళి డేర్‌హౌస్ దగ్గిర నిలబడితే, ఏ ఇంగ్లీషు సినిమానో చూస్తున్నట్లుంటుంది. వచ్చే బస్సులూ, పొయ్యేబస్సులూ, జనమూ, దూరంగా వెళ్ళే ఎలెక్ట్రిక్ రైళ్ళూ .... ఎంత సందడి, ఏమిటి సంగతి! ఎన్ని జాతుల మనుష్యులు! ఎన్ని రకాల బట్టకట్లు! ఎన్నిరకాల తలకట్లు! తిరుపతి వెళ్ళొచ్చేవాళ్లమాట కాదు; ఆడవాళ్ల మాట...తమాషా చూశారోలేదో. కొన్నేళ్ళక్రితం సినిమాలను విమర్శించేవాళ్లు—ఎక్కడాలేని యిళ్లూ, బట్టలూ, స్టయిల్సూ సినిమాల్లో చూపుతారని! ఇప్పుడు నేను చూసే ఇళ్లూ, ఫాషన్ల ముందు సినిమా సెట్టింగులూ, స్టయిల్సూ దిగదుడుపుకు పనికిరావు...

అంచేత నేమిటంటే, నేను 'సరస్వతీ ప్రచురణల'లో చేరాలని మనసుపడింది కేవలం డబ్బుకోసం అనుకోకండి .... డబ్బు చేదని కాదు, ఇంకో యాభయ్యో. వందో హెచ్చువస్తే రెండో పూట కూడా తిండే తింటాం, ఫలహారం మానేసి....

'సరస్వతీ ప్రచురణలు' పేరు ప్రఖ్యాతులు గల సంస్థ. మా పుస్తకాలషాపులాగా ఊరూ, పేరూ లేనిదికాదు. సగటున రోజుకో పుస్తకం వేస్తారు. ఒకరకం పుస్తకాలా? ఆడవాళ్ల పుస్తకాలు, మగవాళ్ళ పుస్తకాలు; ముసిలాళ్ళ పుస్తకాలు, పిల్లల పుస్తకాలు; అమ్మాయిల పుస్తకాలు, అబ్బాయిల పుస్తకాలు; బొమ్మలుండే పుస్తకాలు, లేని పుస్తకాలు; గద్య పుస్తకాలు, పాఠ్య పుస్తకాలు; నీతి పుస్తకాలు, నేరం పుస్తకాలు; వేదాంత పుస్తకాలు, విజ్ఞాన పుస్తకాలు; బెస్టు సెల్లర్లు, వరస్ట్ సెల్లర్లు-సమస్తమూ వేస్తారు.

పుస్తకాలు రాసేవాళ్ళు రోజూ తీర్థప్రజగా వస్తారు. ఎప్పుడన్నా వెళ్ళండి. వాళ్ళ ఆఫీసు రిజర్వ్యుబ్యాంకంత సందడిగా ఉంటుంది. ప్రొడక్షన్ సెక్షను, డిజైను సెక్షను, ప్రూఫ్‌రీడర్ల సెక్షను, పేపరు

స్టోరు, కంపోజింగ్ సెక్షను, ప్రింటింగు సెక్షను, బైండింగ్ సెక్షను, సేల్స్ సెక్షను, పబ్లిసిటీ ఆఫీసరు, ప్రింటింగ్ స్పెషలిస్టు— చెప్పతరంకాదు. అటువంటిచోట పడ్డట్టాయెనా, నేనింక భవిష్యత్తు గురించి ఆలోచించుకో నక్కర్లేదు. నెల తిరిగేసరికి వెంకటేశ్వర స్వామి హుండీలో మూడులక్షలూ పడ్డంత గ్యారంటీగా నెలతిరిగే సరికి జేబులో జీతండబ్బులు పడతాయి. అక్కడ పనిచేసే మందిలో నాకు దిష్టి అటే తగలదు.

నేనా? ఏదైనా చేస్తాను, ప్రూఫులు దిద్దుతాను, డిస్పాచ్ చేస్తాను. ఉత్తరాలు టైపుకొడతాను, ఖాకీడ్రెస్సూ, ఖాకీటోపీ పెట్టుకొని ఆఫీసు బాయ్‌గా అటూ ఇటూ హడావుడిగా తిరగమన్నా తిరుగుతాను. ఏపని ఇచ్చినా విశ్వాసంతో చేస్తాను.

ఆ మాటే రాశాను. నేను పెట్టుకున్న మూడు దరఖాస్తుల్లోనూ. 'తమరు నాకు తమ మహోన్నతమైనటువంటి సంస్థలో ఏ చిన్న ఉద్యోగం ఇచ్చినా నేను తమకు జన్మజన్మలకూ ఋణపడివుంటాను, నన్నూ, నా కుటుంబాన్నీ తమరే ఉద్ధరించిన వారవుతారు. నా సంసారబాధలూ, సొంతబాధలూ పట్టించుకోకుండా తమ పనిలోనే నిమగ్నుడనై ఉండగలవాడను' అని రాశాను, కాని మూటికీ సమాధానాలు లేవు.

మొదటి అప్లికేషను ఎవరికీ చూపకుండా పంపాను. దానికి అతీగతీ లేకపోయేసరికి, నా రెండో అప్లికేషన్ను, ఎందుకైనా మంచిదని, చంద్రానికి చూపించాను.

'ఏమిట్రా ఈ బీద అరుపులూ? నిన్ను పెట్టుకుంటే వాళ్ళ లాభాలు పెంచటానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తానని రాయి,జవాబొస్తుంది' అన్నాడు.

ఆ సమయంలో అక్కడే ఉన్న చంద్రం బావమరిది 'ఇప్పటికే వాళ్ళు టాక్స్ కట్టలేకుండా ఉన్నారేమో! సోషలిస్టు వే అఫ్ లైఫ్ కాదట్రా మరీ? గొప్ప కాపిటలిస్టయితే తప్ప మధ్యరకంవాణ్ణి బతక నివ్వరు. చిన్న రకంవాణ్ణి చావనిస్తారు. చిన్నకారు మధ్యకారు

కాపిటలిస్టులు సింద్రీ చేరితే ఓ రెండు పుంజీల కాపిటలిస్టులు మాత్రమే మిగులుతారు. ఆ తరువాత సోషలిస్టు వే!' అన్నాడు.

అతను తానేదో గొప్ప తెలివిగల వాణ్ణనుకుని నాన్సెన్స్ మాట్లాడుతాడు. అది తనకూ అర్థంకాదు, ఇతరులకీ అర్థంకాదు.

నేను చంద్రం బావమరది కేపి కొర కొరా చూశాను. నాక్కావలసింది చంద్రం సలహా—వాడిబావమరిది వదురుడుకాదు.

'అయినా ఈ అప్లికేషన్లు అనేవి ఇప్పుడు ఔటాఫ్ డేట్. కాగితం ముక్కలకి విలువలేదు. నిండు ప్రాణులు నీ పక్షాన నిలబడి పనిచేసి పెట్టాలి. అప్పుడే పని అవుతుంది.' అన్నాడు చంద్రం.

నా కెవడు శిఫార్సిస్తాడు? నేను 'సరస్వతీ' వాళ్ళ నెవర్నీ ఎరగను. ఒకరిద్దరి ముఖాలు తెలిసి మాత్రం ఏం లాభం? వాళ్ళు ఏం చేస్తారు? ఎందుకు చేస్తారు?

చంద్రం ఎటూ తేల్చి చెప్పక పోవటంచేత ఆ అప్లికేషను పోస్టుచేసేశాను.

జవాబుకోసం మూడునెల్లు ఎదురు చూశాను. ఈ మధ్య కాలంలో 'సరస్వతీ' వాళ్ళు కనీసం ముగ్గురు కొత్త వాళ్ళకు ఉద్యోగా లిచ్చినట్టు నాకు తెలియవచ్చింది.

ఈసారి మూడో అప్లికేషను ఇంకా వినయంగా రాసి, ఎందుకైనా మంచిదని, పెద్దవాడూ అనుభవజ్ఞుడూ అయిన మా ఎదుటింటి త్రివిక్రమరావుగారికి చూపించాను. ఆయన తన గొయ్యి కుర్చీలోంచి కష్టపడి లేచి వెళ్ళి కళ్ళజోడు తెచ్చుకుని, ముందు మొదలూ చివరా చదివాడు. తరువాత మధ్యవాక్యాలు చదివాడు. చిట్ట చివరకు మిగిలిన వాక్యాలు చదివాడు. తాపీగా కళ్ళజోడుతీసి కాగితం నాకిచ్చి, కళ్ళు నలుపుకుని, 'అదే పొరపాటు' అన్నాడు.

నా గుండె జారిపోయింది.

'అప్లికేషను సరిగా లేదాండీ?' అన్నాను.

ఆయన చెయ్యెత్తి రెండుమూడు సార్లు అడ్డంగా తిప్పాడు. దాని అర్థం అప్లికేషను బాగాలేదని కావచ్చు. అసలు విషయం అది కాదని కావచ్చు. నన్ను మాట్లాడ వద్దనీ కావచ్చు. అర్థం ఏదైనా

నేను మాట్లాడటం వృథా. అంచేత నోరుమూసుకుని, ఆయన కేసి కళ్ళు పెట్టుకు చూశాను. 'సెలవివ్వండి' అన్నపోజులో.

'కాపిటలిజం—అనగా పెట్టుబడిదారీ-' అని బరువుగా అని త్రివిక్రమరావు గారు ఆగాడు.

నేను మాట్లాడక, ఆయన్నే మాట్లాడ నిచ్చాను.

'-యొక్క ఫస్ట్‌ప్రిన్సిపల్ ఏమిటంటే-' అన్నాడాయన ఇంకా బరువుగా. 'నౌకరీ ఇచ్చేవాడు ఫ్రీ యేజెంట్; పుచ్చుకునేవాడూ ఫ్రీ యేజెంట్....అంచేతేమిటీ? నువు నీ లేబర్ పవర్-అనగా శ్రమశక్తి అవతలివాడికి ఇంతకని అమ్మేస్తావు. వాడు కొనుక్కుంటాడు. వాడిస్తానన్నది నీకు గిట్టుబాటు కాదూ, వెళ్ళిపోతావు.'

'వెళ్ళిపోనండి, వారిస్తామన్న దాంతోనే సరిపెట్టుకుంటానండి. అవసరమైతే రెండుపూట్లా ఫలహారమే చేస్తాం. తప్పుతుందా? హరిశ్చంద్రాదులకి తప్పలేదు.' అన్నాను.

త్రివిక్రమరావుగారు చాలా బాధలో ఉన్నట్టు మొహంపెట్టి, గార్డు పచ్చజెండా ఊపినట్టు చెయ్యి గబగబా వూపాడు. అది నాకు ఎర్రజెండా అని గ్రహించి మౌనం వహించాను.

'నువ్వడిగేది అవతలివాడికి హెచ్చుగా తోస్తుందీ వాడు నీకు ఉద్యోగం ఇవ్వడు'.

'నాకు జీతం వొద్దన్నా వీళ్ళు ఉద్యోగం ఇచ్చేట్టు లేరండి' అన్నాను. అని, ఆయన చెయ్యి ఊపేలోపల ఆగిపోయి, ఇంక మాట్లాడ నన్నట్టు పోజు పెట్టాను.

'అంచేత నేమిటంటే, ఈ కృతజ్ఞతలూ, ఋణపడి ఉండటాలూ, ఇదంతా అప్లికేషన్‌లో అప్రస్తుతం.'

'మీరన్నది నిజమే అనుకోండి. కాని ఉద్యోగం ఇవ్వగల వాడు ఒకడూ, ఉద్యోగం కావాలిసినవాళ్ళు పదివేలమందీ ఉన్నచోట ఉభయులూ ఫ్రీ ఏజెంట్లెలా అవుతారండీ?' అన్నాను.

ఆయనకు కోపం వచ్చినట్టుంది.

'అలా అయితే మరి నీ యిష్టం,' అన్నాడాయన. అదే ఆఫీసై ఉండి, ఆపక్కనే కాల్ బెల్ ఉన్నట్లయితే, ఆయన ఆ కాల్ బెల్ కొట్టి, నౌకర్నిపిలిచి 'ఈయన్ని బయటికి పంపు' అనేవాడే.

ఆయన అంతపనీ చేసినట్టుగానే భావించి, నేనే లేచి, ఆయన వద్ద సెలవు పుచ్చుకుని, రోడ్డుదాటి ఇంటికి వచ్చేసి, ఆ అప్లికేషను అప్పుడే పోస్టుకూడా చేశాను.

నెల రోజులైంది. జవాబు లేదు. ఉంటుందని నేననుకుంటే గదా?

పొద్దున్నే మా యింటిముందు టాక్సీవచ్చి ఆగితే నేను అయోమయంలో పడ్డాను. మా యింటి కెవరూ రారు. టాక్సీలో అసలేరారు. ఎవరో ఎడ్రసు తెలీక వెతుక్కుంటూ వచ్చి ఉంటారనుకున్నాను. అందులోనుంచి పొడుగ్గా మా పార్వతీశం దిగేసరికి నాకు మరింత ఆశ్చర్యమయింది. పార్వతీశం నాకు సయానా పెత్తల్లి కొడుకు. వాణ్ణి నేను చూసి పదేళ్ళయింది. వాడెక్కడ ఉంటున్నాడో, ఏం చేస్తున్నాడో నాకు ఉజ్జాయింపుగా కూడా తెలీదు. టాక్సీలలో తిరిగేపాటి డబ్బు సంపాయిస్తున్నాడన్న మాట. పోనీ. అదే చాలు.

'ఏంరోయ్, ఎప్పుడు రావటం?' అన్నాను వీధిలోకివెళ్ళి.

'నేను వచ్చి మూడు రోజులయింది.' అన్నాడు పార్వతీశం టాక్సీవాడితో ఏదో అని లోపలికి వస్తూ.

'ఇక్కడే దిగకపోయావా?'

'ఎందుకు మీ ఆవిడకుశ్రమ? 'దాసప్రకాశ'లో దిగా. మళ్ళీ ఇవ్వాళ సాయంకాలం ప్లేనులో వెళ్ళిపోతున్నా.'

టాక్సీలతో పోనివ్వక విమానాల్లో కూడా తిరుగుతున్నాడు. ఇకనేం? ఏం చేస్తున్నావని నేను వాణ్ణి అడగాలేదు, వాడు చెప్పాలేదు. నేనేం చేస్తున్నాననీ, ఎంత జీతమనీ అడిగాడు. దాచకుండా చెప్పాను. వాడేమీ మాట్లాడలేదు. మా ఇల్లుచూశాడు. పిల్లల్ని

చూశాడు. మా ఆవిడ కాఫీ ఇస్తానని భయపెడితే, అంతకు ముందే తాగానని తప్పించుకున్నాడు. (ఇంట్లో కాఫీపొడిలేదు, బహుశా పాలూ లేవు, ఎలా ఇద్దామనుకుందో? అయినా ఆడవాళ్ళ విద్యలు మనకు అర్థంకావు). భోజనంచేసి వెళ్ళమన్నది-అదీ ఒకవిధమైన బెదిరింపే.

'ఏ ఒంటిగంటకో తింటాను, ఈ లోపల పదిచోట్లకు తిరగాలి', అన్నాడు వాడు.

ఓ అరగంటసేపు కబుర్లు చెప్పుకున్నాం. పదేళ్ళకు పూర్వంవి. తరువాత వాడు బయలుదేరే ప్రయత్నంచేస్తూ, 'బట్టలు వేసుకో. అలా తిరుగుదాం' అన్నాడు.

నేను ఎందుకని గాని, ఎక్కడికని గాని అడక్కుండా, వేసుకుని ఉన్న బనీనుమీద చొక్కా వేసుకుని. 'రెడీ' అన్నాను. కార్లలోనూ, విమానాల్లోనూ తిరిగేవాడు సయానా నాకు పెత్తల్లికొడుకు కాకపోయి నప్పటికీ, ఏట్లో దూకమంటే దూకేస్తాను. వాడి వెంట తిరగటానికి నేను మహాచేస్తే ఓ పూట షాపుపని ఎగ్గొట్టవలసి రావచ్చు. అదొక లెక్కలోది కాదు. షాపు రేపుంటుంది. పార్వతీశం ఇవాళ సాయం కాలానికల్లా విమానం ఎక్కేస్తాడు.

టాక్సీ బయట వేచున్నది. అందులో ఎక్కి కూర్చునేటప్పుడు మీటరు చూశాను. అయిదు రూపాయలు దాటింది. నా రోజుకూలి!

ఆ టాక్సీ తిన్నగా 'సరస్వతీ' ప్రొప్రయిటరింటికి పోక పోయిన ట్లయితే ఈ కథలోకి పార్వతీశం వచ్చి ఉండకపోను. నా కథలోకి వాడు, అలా ఇలా కాదు, బాగానే వచ్చాడు.

'సరస్వతీ' ప్రొప్రయిటరు అల్లుడూ, పార్వతీశమూ మంచి స్నేహితులట, ఇద్దరూ ఒక ప్లేనులో వచ్చారు. మళ్ళీ ఒకేప్లేనులో వెళ్ళిపోతున్నారు కూడాను.

మేం రాగానే ప్రొప్రయిటరు అల్లుడికి పార్వతీశం నన్ను పరిచయం చేశాడు. అతను నన్ను తన మామకు పరిచయం చేశాడు.

'వీడు నాకు చాలా దగ్గిరబంధువండీ, ఏదో పుస్తకాలషాపులో రాట్ అవుతున్నాట్ట, మీ ఇన్‌స్టిట్యూషన్‌లో ఇటువంటి వాడికి

అపర్చునిటీ దొరకదా? వీళ్ల నాన్న ప్రెస్ నడిపాడు. వీడికి ప్రెస్ పని బాగాతెలిసి ఉండాలి. సగం అందుకే పుస్తకాలషాపులో ప్రవేశించాడేమో. ప్రెస్ వాసన వాడి రక్తంలోకి ఎక్కి ఉండాలి.' అన్నాడు పార్వతీశం. అదొక జోక్ అనుకున్నట్టు అందరూ నవ్వారు. నేనూ నవ్వాను మరి; ఎందుకో చెప్పలేను. సరస్వతీ ప్రొప్రయిటరు నవ్వినప్పుడల్లా నాక్కూడా నవ్వ బుద్ధయింది.

'అపర్చునిటీ ఎందుకుండదూ? లేకపోతే క్రియేట్ చేద్దాం!' అన్నాడు స. ప్రొ.

బ్రహ్మదేవుడు ప్రత్యక్షమైనప్పుడు హిరణ్యకశిపు డెలా ఫీలయి ఉంటాడో నేను ఊహించ గలిగాను....

వివరాలన్నీ ఇక్కడ ఏకరువు పెట్ట నవసరంలేదు. స. ప్రొ. నా ఎడ్రసు తీసుకున్నాడు. నే నా మధ్యాహ్నం దాసప్రకాశ్ లో రెండు రూపాయిలన్నర లంచి తీసుకున్నాను.

ఆ రోజు నేనాఫీసుకేసి పోలేదు. ఆ ఆఫీసు-అదే. ఆ పుస్తకాల షాపు-ఏనాడో చచ్చిపోయినట్లు నాకు భావన కలిగింది. ఇక నేనక్కడికి పుస్తకాలు కొనడానిగ్గూడా పోనేమోననిపించింది. ఆ సాయంకాలం పార్వతీశం ప్లేనుకు వెళ్ళిపోయి ఉంటాడు.

కాని మర్నాడు నేను షాపుకు యథాప్రకారం వెళ్ళినప్పుడు నిన్న జరిగినదంతా కలో. సినిమానో అన్నట్టున్నది. మూడు అప్లికేషనుల్లోకూడా నా అడ్రసున్నది. అదే ఎడ్రసును కాగితం ముక్క మీద రాసుకున్నంత మాత్రాన స. ప్రొ. నాకు ఉద్యోగం ఇస్తాడా? ఏదో మా పార్వతీశం తృప్తికోసం అలా అన్నాడు. 'సరస్వతీ ప్రచురణలు మిథ్య. పుస్తకాలషాపు నిత్యం' అనుకున్నాను.

అక్కడే పొరపాటు పడ్డాను. ఈ మిథ్యావాదం నా తలలో బాగా ఇంకనిచ్చి ఓ వారంరోజుల అవతల నాకో ఉత్తరం వచ్చింది. నేను వచ్చి నా యిష్టంవచ్చినప్పుడు సరస్వతీ సంస్థలో పని ప్రారంభించవచ్చునని.

నేను స. ప్రొ. కు అన్యాయం చేశాను. పార్వతీశం వెళ్ళిన మర్నాడే ఆ ఉత్తరం టైపయింది. ఎందుచేతనో వెంటనే అది పోస్టు కాలేదు. పెద్దసంస్థగదా! ఉత్తరాలు టైపు కొట్టినాక నాలుగురోజులు నానబెట్టి మరీ పోస్టు చేస్తారల్లే వుంది.

ఉత్తరం అందిన మర్నాడే సరస్వతీ ప్రచురణాలయానికి వెళ్ళాను. నడిచీ, బస్సుమీదా, నడిచీ అక్కడికి చేరాను. గేటువాడు నన్ను చాలా అనుమానంగా చూసి, 'ఎక్కడికి? ఏం పని? ఎవరితో పని?' అని అడిగి, స. ప్రొ. సంతకం గల ఉత్తరం తలకిందులుగా పెట్టి చూశాక, రిసెప్షనిస్టు గదికేసి చెయ్యి ఊపాడు.

రిసెప్షనిస్టు నన్ను అప్తుడల్లే చూసినవ్వి, 'నేను తమకేం చెయ్యగలవండీ?' అని ఇంగ్లీషులో అడిగాడు. క్రిష్టియన్ లాగు న్నాడు.

నేను స. ప్రొ. సంతకంగల ఉత్తరాన్ని అతనికికూడా చూపాను.

'హౌంట్యు ప్లీస్‌టేకుయ్యర్ సీట్?' అని, టెలిఫోన్‌లో ఏదో నంబరు కాల్ చేసి, 'హిజిన్‌జ్ట్ నిట్‌సీట్ ఎడ్డ్ మోమన్' అన్నాడు. ఆ తరవాత ఆ అబ్బికి నాలో పూర్తిగా ఆసక్తి పోయింది.

నేను దాదాపు పావుగంటసేపు కూర్చున్నాను. టెలిఫోన్ మోగుతూనే ఉంది. అతను అందులో మాట్లాడేటప్పుడు పులిలాగో, పిల్లిలాగో తప్ప మధ్యస్థంగా కుక్కలాగాని, గేదెలాగాగాని మాట్లా డనే లేదు.

ఉన్నట్లుండి అతను అకస్మాత్తుగా నాకేసిచూసి, 'యూఆర్ స్టిల్‌హియా? యూడ్ బెటర్గో యినై థింక్!' అన్నాడు.

వాణ్ణి చంపబుద్ధయింది. 'నన్ను ఎప్పుడైనా లోపలికి పంప గలవాడు పావుగంటసేపు ఎందుకు నిలవేసివుంచినట్టు? మా పుస్తకాల షాపులో ఇంత అర్థం లేకుండా ఎవరో ప్రవర్తించారు, వాడిమీద స. ప్రొ. తో ఫిర్యాదు చేద్దామా అన్నంత కోపం వచ్చింది.

నేను లోపలికి వెళ్ళాను. అడుగడుగునా నన్ను ఎవరో ఒకరు అటకాయించి, ఎవరితో పని అని అడుగుతూనే వచ్చారు. నేను నా దగ్గిర ఉన్న బ్రహ్మాస్త్రం వాళ్ళకు చూపుతూనే వచ్చాను. ఏ ఒక్కరూ దాన్ని చూసి బెదిరినట్టు కనిపించలేదు. నన్ను ఒకడు మరొకడి దగ్గరికి తీసుకెళ్ళాడు. ఆ మనిషి రైల్వేస్టేషనులో బుకింగ్ క్లార్కులాగున్నాడు. స. ప్రొ. మాత్రం కాదు - ఆయన్ని నేను చూశాను.

ఈ బుకింగ్ క్లర్కు నన్ను చూడగానే 'ఏమిటి?' అన్నట్టు తలఆడించి, అర్జంటు పనిమీద ఉన్నవాడిలాగా టెలిఫోన్ రిసీవరు ఎత్తి డయల్ చెయ్యబోయి మానేసి, రిసీవరు పెట్టేశాడు; తరవాత ఎదురుగా ఉన్న నోట్ పాడ్ దగ్గిరికి లాక్కుని, జేబులోంచి పెన్ను తీసి, దాని కాప్ తీసి, ఏదో రాయబోయి మానేసి, కాప్ మళ్ళా పెట్టేసి, పెన్ను మళ్ళా జేబులో పెట్టేసుకున్నాడు. ఆ తరవాత తనకు కుడి పక్కనున్న మాగజీనుఎత్తి పెద్దచప్పుడుతో ఎడమ ప్రక్కనపెట్టి అప్పుడు తలఎత్తినాకేసి చూసి, 'ఏం? ఏమిటి? ఏంపని?' అని తాను అడగదలచుకున్న ప్రశ్నకోసం తడవుకున్నాడు.

బు. క్లా. ఏదో మెంటల్ కేసని నాకు అనుమానం వేసింది.

అంతదాకా మౌనంగా నిలబడే వున్న నేను 'ప్రొప్రయిటరు గారినిచూడాలండీ.' అన్నాను.

బు. క్లా. ముఖం కోపంతో కందగడ్డలాగయింది. ఆయన పొగలూ, మంటలూ కక్కుతూ, నిలువున వణికిపోతూ,' అడ్డమైన వాళ్ళందర్నీప్రొప్రయిటరుగారు చూడాలండీ! మేమంతా ఉన్నదెందుకిక్కడ? మీ ఘనమైన పనేమిటో నాకు చెబితే నేనే చూడగలను. అదీగాక- -ఫర్ యువర్ ఇన్ఫర్మేషన్ - ప్రొప్రయిటరుగారు ఊళ్ళో లేరు. ఊటీ వెళ్లారు. ఇంకా పదిహేను రోజులదాకా రారు,' అన్నాడు.

'సరే, నా కేమీ తొందరలేదు. పదిహేను రోజులయాక, టెలిఫోనుచేసి మరీ వస్తాను,' అన్నాను.

'ఆయన ఊళ్ళో ఉంటేమాత్రం స్వయంగా చూస్తారనేమిటి? మాదగ్గరికే మిమ్మల్ని పంపవచ్చు.' అన్నాడు బి. క్లా. తన వాలకమంతా మార్చేసి.

'మేము, మాదగ్గరికి' అని ఆయన ఎవర్ని తనలో కలుపుకుంటున్నాడో, లేక తానే పదిమంది పెట్టనుకుంటున్నాడో నాకు తెలియలేదు. నే నాయనమాట వినిపించుకోకుండా బయటికి నడిచాను.

బయటికి అడుగు పెట్టగానే ఒక కళ్ళజోడాయన ఎదురై, నన్నుచూసి ఆగాడు. ఎందుకోగాని. ఆయన్ను చూడగానే నాకు నా బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ఆయన చేతికివ్వ బుద్ధయింది. ఇస్తూ, 'ప్రొప్రయిటరుగారు వూళ్ళోలేరుట' అన్నాను.

కళ్ళజోడు బ్రహ్మాస్త్రాన్ని చదువుకుని, 'ఆయన లేకపోతే నేంలెండి-ఇలారండి-' అంటూ దగ్గరలోనే ఉన్న ఒక గదిలోకి దారి తీశాడు. మేము ప్రవేశించేదాకా గది ఖాళీగానేవున్నా, పైన ఉన్న ఫాను మాంచి జోరులో తిరుగుతున్నది.

కళ్ళజోడు బల్ల వెనక్కి-పోయి కూర్చుంటూ నన్ను తనకెదురుగా కూర్చోమన్నాడు.

ఇద్దరమూ కూర్చున్నాక ఆయన పుట్టెడు దిగులుతో, 'ఖాళీలేమీ లేవండీ। మీ రేంపని చెయ్యగలరూ?' అన్నాడు.

వ్యవహారం మొదటికొచ్చింది. నాదేం పోయింది? ప్రొప్రయిటరుగా ఉండమన్నా ఉంటాను, మొదలీ కళ్ళజోడుకు గేట్‌కీపరు పని ఆయినా ఇప్పించేత్రాణ ఉన్నదీ లేనిదీ నాకు తెలీదు.

'ఏపని ఇచ్చినా చేస్తానండీ. ప్రొప్రయిటరుగారు ఏమిద్దామనుకున్నారో నాకు తెలీదు,' అన్నాను.

'అదే వచ్చినచిక్కు. ప్రొప్రయిటరుగారు ఏమీ అనుకోరు. ఆ డిటేల్సన్నీ మేమే చూసుకోవాలి.' అన్నాడు కళ్ళజోడు.

ఈయనకూడా 'మేం' అనే అంటున్నాడు. స. ప్రొ. గారి పమలన్నీ చేసేటందు కొక క్లబ్బులాంటిది ఉన్నట్టుంది.

నేనేమీ జవాబు చెప్పలేదు. ఆయన నన్నేమన్నా అడిగాడు గనుకనా ?

'చూడండీ ఒక ప్రూఫ్‌రీడర్ పీటు ఖాళీ అయింది. ఉన్న ప్రూపురీడర్లలో ఒకాయన టర్నప్స్ కంపెనీకి కాషియర్‌గా వెళ్ళి పోయాడు. ప్రస్తుతం అందులో చేరుతారా ఏమిటి ? ప్రొప్రయిటరుగా రాచ్చేదాకా !' అన్నాడు కళ్ళజోడు.

నే నాచే మతిమంతుణ్ణికాను. నాకున్న మతికూడా పోతున్న ట్లయింది. ఖాళీలు లేవని క్షణం క్రిందట అన్నవాడు, ప్రూఫ్ రీడరు పీటు ఖాళీగా ఉందంటున్నాడు. ఆ పీటు ఖాళీచేసినవాడు ఇంకెక్కడికో ఎకౌంటెంటుగా పోవడమేమిటి ? ఎకౌంటెంటుపని చెయ్యదగినవాడు ఇక్కడ ప్రూఫ్‌రీడరుగా ఎందుకు పనిచేస్తున్నాడు ? రేపు ఇక్కడి కంపోజిటరు ఫిలిం డైరెక్టరుగా వెళ్ళిపోతే ? జీవితం ఇంత వెర్రా మునిత్రా ?

అది సరే. ఆ ప్రూఫ్‌రీడరుపని కావాలో వద్దో నన్ను నిర్ణయించ మంటా దేమిటీ ? నన్ను ఆఫీస్ బాయ్‌గా వేసే అధికారంకూడా ఈ కళ్ళజోడుకు లేదనే అనుమానంతో 'పోనీ అదే ఇప్పించండి.' అన్నాను.

'ఆల్‌రైట్ !' అంటూ ఆయన టెలిఫోనెత్తి, డయల్ చెయ్యటానికి వేలుకూడా ఎత్తి. 'జీతం ఎంత ఇమ్మన్నారు ?' అని అడిగాడు.

'ఓ వెయ్యి తగలేయించండి,' అందామని మహా అనిపించింది. కాని అనే త్రాణలేదు.

'మీరు ప్రూఫ్‌రీడర్ల కేమిస్తారో నాకేం తెలుసు !' అన్నాను.

'ఇప్పుడున్నచోట మీ కేమిస్తున్నారు?' అని అడిగాడు, కళ్ళజోడు.

చెప్పాను. నిజమే చెప్పాను.

'సరే, అంత తక్కువ ఇవ్వటం జరగదనుకోండి. అయినా ప్రొప్రయిటరుగారు వచ్చాక ఆ సంగతి తేల్చుకోవచ్చు' అన్నాడాయన.

నేను ఉభయభ్రష్టుణ్ణవుతానని భయం వేసింది.

'పోనివ్వండి. నాకేమీ తొందరలేదు. ప్రొప్రయిటరుగారు వచ్చాకే జాయినవుతాను.' అంటూ లేచాను.

'మీయిష్టం.' అన్నాడు క. జో.

వారం రోజులు గడవనిచ్చి ప్రతిరోజూ 'సరస్వతి'కి టెలిఫోను చేస్తూ వచ్చాను.

'ప్రొప్రయిటరుగారు వచ్చారా?'

'ఎక్కణ్ణుంచి?'

'ఏమో, నాకేం తెలుసూ? ఊరికి వెళ్లారన్నారే?'

'ఏ ఊరూ?'

టెలిఫోను పెట్టేశాను.

ఇంకోసారి-

'ప్రొప్రయిటరుగారు ఊళ్ళోకొచ్చారా?'

'మీ రెవరు?....ఏం పని? ఉద్యోగం విషయమా? ఉద్యోగాల విషయం టెలిఫోనుమీద మాట్లాడటానికి వీల్లేదండి.'

ఈసారి అవతలవాడే పెట్టేశాడు.

మరోసారి-

'ప్రొప్రయిటరుగారు ఎప్పుడొస్తారండి?'

'తెలీదు. వా రీపూటే హైద్రాబాదు వెళ్ళారు.'

'ఊటీనుంచి ఎప్పుడు తిరిగొచ్చారు?'

'అయ్యా, నాకు తెలిసినంతవరకు వారు ఊటీగాని, కొడే కానలుగాని, డార్జిలింగుగాని మరే చల్లని కొండ ప్రదేశంగాని వెళ్ళలేదు.'

ఎవడో చెడిబతికిన జర్నలిస్టు. పాపం!

టెలిఫోను నేనే పెట్టేశాను....

ఓ రోజు మా షాపుకు ఒక బట్టతలాయనవచ్చి, 'రాధికా సాంత్వనంగాని, వైజయంతీ విలాసంగాని, అలాంటిదే మరో పుస్తకంగాని ఉందా' అని అడిగాడు.

ఒక అరడజను బూతు పుస్తకాలు ఆయనముందు పడేశాను. ఆయన వాటిలోని రసవత్తర ఘట్టాలను, ఈగలు పుండును పసికట్టి నంత తేలిగ్గా పసికట్టి, మెరిసేకళ్ళతో చదవసాగాడు. ఏదీ కొనడని అప్పుడే ఊహించాను.

'అయ్యా! తమరెక్కడ పనిచేస్తూంటారు?'

'ఊఁ?' అన్నాడు పరధ్యానంగా బట్టతల.

'ఏంలేదు. తమర్ని ఎక్కడో చూసినట్టుంది.'

రసవద్ఘట్టంనుంచి మహా అయిష్టంగా ఊడివచ్చి, 'నేనా? సరస్వతీ ప్రచురణల్లో.' అంటూ బ. త. బుడుంగున మళ్ళీ పుస్త కంలో మునిగాడు.

నా తల్లో ఫ్లడ్‌లైటు వెలిగింది.

'కావలిస్తే ఈ పుస్తకాలు ఇంటికి పట్టుకెళ్ళి, చదువుకుని రెండు రోజుల్లో మళ్లీ తెచ్చి ఇవ్వొచ్చు. కావి, ఒకటి చెప్పండి. తమరు సరస్వతిలో ఏంపని చేస్తారు?'

మెప్పుకన్నా ఇంపైన విషయం ఎత్తినట్టున్నాను. ఆయన రాధికాసాంత్వనానికి స్వస్తిచెప్పేసి, నాకేసి చూసి ఒక వింతనవ్వు నవ్వి, 'సరస్వతిలో నేనేం చెయ్యాలని అడిగితే ఇంకా బావుండేది. అయ్యా, అక్కడ నేను చెయ్యానిదంటూ లేదు. అన్ని డిపార్టుమెంట్లవాళ్ళూ పిలుస్తారు. చంపేస్తారనుకోండీ! (ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చి గట్టిగా నవ్వాడు.) ఓ సారో గమ్మత్తయింది. మా జెనరల్ మానేజరు నాకోసం పదిచోట్లకి టెలిఫోన్ చేశాట్ట. ఎక్కడాలేను. నామీద ఇంత పొడుగునరాసి ప్రొప్రయిటరుగారికి పంపాడు. అంత పేపూ నేను ప్రొప్రయిటరు గదిలోనే ఉన్నాను. చాలా అర్జెంటు విషయం మాట్లాడుతూనూ. 'డోంట్ మేక్ సిల్లీ కంప్లేంట్స్. జీ. కే వాజ్ విత్మీ ఆల్ ది టైమ్' అని మా ప్రొప్రయిటరు టెలిఫోనులో జనరల్ మానేజర్ని గట్టిగా చివాట్లెట్టాడు. 'జీ. కే. వాజ్ విత్మీ ఆల్ ది టైమ్!' హ హ్హ హ్హ హ్హ! 'ఆల్ ది టైమ్!' అంటూ టి. త. గొప్ప పారవశ్యంలో — రాధికాసాంత్వనంకూడా ఇవ్వని ఆనందంలో — పడ్డాడు.

'అయితే చూడండి, బాబూ ప్రొప్రయిటరుగారు ఊళ్లో ఉన్నారా?' అని అడిగాను.

'ఏమిటి కథ?'

నా బ్రహ్మాస్త్రం పైకి తీశాను. అది ఈపాటికి కొంత షాప్ పాయిల్ అయివున్నది. ఇంకొంత కాలమైతే తూకానికి అమ్మ వలసిందే!

టి. త. (లేక జీ. కే.) కాగితాన్ని వాటర్ మార్క్‌తో సహా పరీక్షించి, 'ఇది డ్రాఫ్ట్‌చేసినవాడు రాంబందు రాంబందు అన్నది ముద్దుపేరు లెండి. అసలుపేరు రాంభద్రం. ఏం ఉత్తరమండీ ఇదీ! వాడి శ్రాద్ధం డ్రాఫ్టు! ప్రొప్రయిటరు చెప్పేది సరిగా వినడు. విన్నది

అర్థం కాకపోతే క్లారిఫై చేసుకోడు. ఏదో ఖాళీచూపి మిమ్మల్ని అపాయింటు చెయ్యమని ప్రొప్రయిటరు చెప్పి ఉంటాడు. కనీసం జీతం ఎంతివ్వాలో కూడా అడిగి తెలుసుకోకుండా ఇలా తలా తోకా లేని లెటరు డ్రాఫ్ట్ చేసేశాడు. ఈ దేభ్యానికి కంపెనీకారు పోతుంది; వాడి పిల్లలు స్కూలుకు పోవటానికీ, భార్య పేరంటానికి పోవ టానికీ, అందరూ కలిపి తిరుపతి వెళ్ళటానికీ కంపెనీ కారే. వాళ్ళింట్లో ఎవరూ కూడా కంపెనీకారులోతప్ప వీధిగుమ్మందాటి వెళ్ళరనుకోండి!' అంటూ చాలా విషయాలు చెప్పాడు.

ఆ ప్రవాహానికి పిమెంటులేని ఆనకట్టవేసి 'అయితే వన్నింతకీ ఏం చెయ్యమన్నారు?' అన్నాను.

'కొంచెం ఆలోచించుకోనివ్వండి' అంటూ బి. త. చూపుడు వేలితో ముక్కుమీద అయిదారు సార్లు లయప్రకారం కొట్టుతున్నాడు. చాలామంది నుదుటిమీద కొట్టుకుంటారు. ఈయనకు నుదు రుండాలిసిన చోట ముక్కున్నట్లుంది. ఆయన పైకి ఆలోచిస్తున్న వాడల్లే 'ప్రొడక్షన్‌లో ఖాళీలేదు. సేల్స్ సెక్షన్లోనూలేదు, ప్రూఫ్‌రీడర్స్ లోనూ లేదు.' అని ప్రారంభించాడు.

'ఒక ప్రూఫ్‌రీడర్ సీటు ఖాళీ అయిందన్నారే' అన్నాను. 'క్రిందటి వారం ఒక ఎమ్మే బి యల్ ఆ సీటు భర్తీచేశాడు. అన్నట్టు ఒక జూనియర్ ఎకౌంట్స్‌క్లార్క్ కావాలండీ! ఆ సీటు ఖాళీ కాబో తున్నది.' అన్నాడు బి. త.

నాకు ఆసక్తి పుట్టింది. 'ఆ సీటులో ఉన్న వారెక్కడికి పోతు న్నారండీ?' అన్నాను.

'నీలగిరి టీ ఎస్టేటుకు డిప్టీ మేనేజరుగా పోతున్నాడు.' అను కున్నట్టే అయింది.

ఆయన ఇంకా చాలా విషయాలు చెప్పాడు. వాళ్ళ కంపెనీలో ఉన్నవాళ్ళు బాగుపడతారట. గోడౌనుకీపరు జీతం నూరురూపాయలట.

బయటికి పోయినవాళ్ళు యింకాబాగుపడతారట. సంపాదన వెయ్యికి పైనే ఉంటుందట. అదెలా సాధ్య మన్నాను.

'స్టాక్ చెకింగ్ చేసినప్పుడు కదండీ తెలుస్తుందీ? అధమం పాతికవేల రూపాయల పుస్తకాలైనా షార్టయి ఉండాలి. ఆ గోడౌన్ లోకి ఎవరు పోతారు? ఎలా చెకింగు చేస్తారు? మహాసముద్రం!'

పోతూ పోతూ బ.త. నన్ను మర్నాడు పదకొండూ, పన్నెండూ గంటలమధ్య తమ ఆఫీసుకు రమ్మనీ, తనను చూడమనీ అన్నాడు. అలాగే నన్నాను.

మర్నాడు నేను 'సరస్వతి'కి వెళ్ళేసరికి పన్నెండుకావస్తున్నది. దేవుడు ప్రత్యక్షమైనట్టుగా ప్రొప్రయిటరుగారు ఎవరో ఇద్దరు పెద్ద మనుషులతో మాట్లాడుతూ గేటుదగ్గిరే కనిపించాడు. ఆయనా నాకేసి చూశాడు. కాని నమస్కారం చెయ్యటానికి నేను చేతులెత్తుతూండ గానే ఆయన చూపు తిరిగిపోయింది.

ఆయన నన్ను గుర్తించినట్లు లేదు. నేను తెల్లచొక్కా వేసుకోక గళ్ళచొక్కా వేసుకున్నందు వల్ల నేమో.

ఆ ఇద్దరు పెద్దలూ నమస్కారాలు చేసి సెలవు పుచ్చు కుంటూండగా నేను స.ప్రొ.ను సమీపించి, నమస్కారం చెప్పాను.

ఆయన చిన్నగా నవ్వి, 'ఎవరూ?' అన్నాడు.

'పార్వతీశం మా పెత్తల్లికొడుకే నండి' అన్నాను.

ఆయనకు లింకు దొరికినట్టు లేదు.

'ఏ పార్వతీశం? మా బైండరా?' అన్నాడాయన.

'కాదండీ, మీ అల్లుడుగారి కలీగ్. ఆరోజు మేమిద్దరం తమ దర్శనం చేసుకున్నాం. తమరు నాకు ఉద్యోగం ఇస్తామన్నారు. మీ ఆఫీసునుంచి ఈ ఉత్తరం వచ్చింది. వచ్చికూడా నాన్నాళ్ళయింది.'

మడతలదగ్గిర చిరుగు చూపుతున్న బ్రహ్మాస్త్రం పైకితీశాను. 'రాంభద్రం రాసినట్టుందే ? ఒరే ! వీర్ని రాంభద్రం దగ్గరికి తీసుకు పోరా !' అని ఒక ఖాకీ టోపీగాడికి నన్ను అప్పగించి స. ప్రొ. మెల్లిగా నడచుకుంటూ, దారివెంట కనిపించిన వాడి నల్లా ఆకర్షించి చిన్నగుంపును పోగుచేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

'రాంబందు' అన్న ముద్దు పేరుగల రాంభద్రం నా ప్రాణానికి సరికొత్తవాడు. అయన నన్నుచూసి పెదవి విరిచాడు. బ్రహ్మాస్త్రం చూసి మళ్ళ పెదవి విరిచాడు.

'ఖాళీలేమీ లేవు.' పెదవి విరిచాడు. 'ఎప్పుడనంగా రాసిన ఉత్తరం ! ఇన్నాళ్ళేంచేస్తున్నారు ?' పెదవి విరిచాడు. పెదవి విరుస్తూనే టెలిఫోనుఎత్తి ఏదో నంబరు డయల్‌చేసి ఇంకెవరితోనో మాట్లాడాడు. పెదవి విరిచాడు. ఇంకోనంబరు డయల్‌చేసి ఇంకెవరితోనో మాట్లాడి మళ్ళీ పెదవి విరిచాడు.

'మీ ఎడ్రసిచ్చి పొండి.' అన్నాడు.

ఈ లెక్కన వాళ్ళ ఫైళ్ళనిండా నా ఎడ్రసులే ఉంటాయి. నాకేం నష్టం ! ఎడ్రసిచ్చి వచ్చేశాను.

అంతే. ఆ తరువాత ఏమీ జరగలేదు. మరి సెలవా ?